

tijdens het urenlange appèl in elkaar gezakt waren. Ze lagen allen in bizarre houdingen . . . maar allen hadden het hoofd onder het bloed, van het nekschot.¹

Samen met een andere gevangene, een Spanjaard, liep de Wind (hij schrijft over zichzelf in de derde persoon) een ziekenbarak in het *Frauenlager* van Birkenau binnen. 'De adem stokte en de benen weigerden hun dienst en de walging die hen overviel, was als van de zieke die in de zoetig weë chloroformlucht de dood op zich af voelt sluipen.' De Wind

'hield zich vast aan de deurpost, want dit inferno van honderden armzalige creaturen, dit pakhuis van zoveel individuen, die allen in het stadium tussen dood en leven verkeerden, deed hem duizelen. Het oog werd gefixeerd door die aanblik van . . . levenden en . . . lijken die hier dooreen lagen in de kribben. En bij dat alles die mengeling van zacht weeklagen en, toen de mannen zich vertoonden, kreten van angst en beden om hulp.

. . . Zoals deze barak, zo waren er vijf barakken.'

Om één uur in de nacht van 25 op 26 januari werd het laatst overgebleven *Krematorium* door een laatste groep SS'ers opgeblazen – de eerste Russische militairen verschenen in de middag van de 27ste. In Monowitz waren toen van de ca. achthonderdvijftig achtergebleven zieken vijfhonderd bezweken en in de eerste dagen na de 27ste stierven er nog eens honderdvijftig; in het *Stammlager* lagen bij de bevrijding enkele tientallen lijken, in Birkenau omstreeks zeshonderd. Er werden levensmiddelen door de Russen aangevoerd, spoedig verschenen er ook artsen die medicamenten meebrachten. Onder diegenen die in de ziekenbarakken nog in leven waren, bleken zich enkele dagen later bij telling honderdtweeën-negentig Nederlanders te bevinden maar wij moeten wel aannemen dat ook van hen nog velen zijn bezweken aangezien een registratie die op 6 februari door het Poolse Rode Kruis werd uitgevoerd, aantoonde dat van diegenen die, toen het *Stammlager*, Birkenau, Monowitz en de dichtstbijgelegen *Aussenkommandos* werden bevrijd, nog in leven waren (in sommige *Aussenkommandos* had de SS alle zieken gedood) ruim een derde was overleden.

Tot midden maart bleven nog overlevenden, onder hen ook Nederlanders, in de barakken van Auschwitz-Birkenau huizen. Zij moesten toen beide kampen verlaten omdat die voor Duitse krijgsgevangenen zouden worden ingericht. Geleidelijk aan werden de Nederlandse over-

¹ E. de Wind: *Eindstation Auschwitz* (1946), p. 150–53.